

Drømmeløftet - Tilbakemelding til Innovasjon Norge fra KREM

Fra: KREM Kreativt og Mangfoldig Arbeidsliv, ved Hilde Dalen

www.krem-norge.no

Oslo 5. mai 2015

Innledningsvis vil vi benytte anledning til å takke for muligheten til å komme med innspill til området sosialt entreprenørskap (SE) og sosial innovasjon (SI). KREM ble etablert 12.12-2005 og er en av svært få aktører som har befunnet seg i dette feltet siden oppstarten og har også vært en aktiv utøver i utviklingen av forslag til handlingsplan: Ref.: Stemmer fra grasrota. http://www.mothercourage.no/sosialt_entrepreneerskap/1303545712

KREM er dessuten en av pådriverne til etableringen av Senter for Sosialt Entrepenørskap og Innovasjon, som har levert et eget innspill via Innovation Forum Norway.

Innledning:

Til tross for den økende oppmerksomheten rundt sosialt entreprenørskap er fenomenet fortsatt i en tidlig fase i Norge. I kartleggingen gjort av Nordisk Ministerråd fremkommer det at offentlige myndigheter foreløpig i liten grad tilbyr innsatser som stimulerer til sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon. KS har imidlertid gjennom sin arbeidsgiverpolitikk «Skodd for framtida» satt søkelys på innovasjon og utvikling av velferdstjenester i kommunene. I rapporten fra Telemarksforskning av 2012, på oppdrag for Arbeids- og sosial departementet beskrives de ulike begrepene som følgende: Sosialt entreprenørskap kan bidra inni dette og særlig med sosial verdiskapning. De samfunnsmessige forutsetningene for å lykkes med sosial innovasjon i dag er helt forskjellig fra de første bølgene av sosiale initiativer på 1800- tallet og etter andre verdenskrig. Velferdsstaten har vokst fram som den dominerende aktøren for løsninger av befolkningens velferdsbehov, samtidig er det i dag et mye sterkere innslag av markedstankegangen som styringsprinsipp for aktiviteter utenfor statlig sektor. Sosialt entreprenørskap befinner seg i et overlappingsfelt mellom offentlig, frivillig og privat sektor. *Sosialt entreprenørskap* oppfattes som en aktivitet; et arbeid som utføres på visse måter for å løse definerte sosiale problemer. *Sosiale entreprenører* oppfattes som en betegnelse på de personene eller organisasjonene disse personene skaper og som utfører det arbeidet som kalles for sosialt entreprenørskap. *Sosial innovasjon* betegner det resultatet som i beste fall sosiale entreprenører skaper ved å utføre sosialt entreprenørskap. Hvis de sosiale entreprenørene etablerer en markedsbasert virksomhet, for utøvelse av sin sosiale aktivitet kalles det internasjonalt; *Social Enterprise*, eller sosiale virksomheter som det ofte kalles i Norge.

https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=5&r_ID=2114

Bakgrunn:

KREM er en samfunnsinnovatør som samskaper bærekraftige løsninger for fremtidens velferdssamfunn gjennom å samskape på tvers av de tradisjonelle inndelingene mellom privat, offentlig og frivillig sektor. Organisasjonen har hovedfokus på behovsdrivet innovasjon, og er derfor svært opptatt av medvirkning som verktøy i arbeidet med å utvikle nye metoder og modeller for å øke treffsikkerheten knyttet til avtalte mål, og egen visjon om et mer kreativt og mangfoldig skole og arbeidsliv. Medvirkning i denne sammenheng omhandler samarbeidende aktører, det være seg om det er ansatte i offentlig/privat eller tjenestemottakere/kunder/forbrukere. KREM arbeider med fagutvikling, prosjekt- og konseptutvikling, systematisk brukermedvirkning og veiledning, både på individ-, gruppe- og

samfunnsnivå, i den hensikt å igangsette og istandsette både samarbeidspartnere og den primære målgruppen. Utviklingsarbeidet skjer i samarbeid med aktuelle aktører, med fokus på å øke kompetanse hos alle parter. Organisasjonen inngår derfor ofte som partner knyttet til konkrete mål, i avgrensede og avtalte tidsrom. Vi arbeider med mål om å bli kopiert, fordi vi gjennom det øker mulighetene for å bidra til sosial innovasjon, i betydningen endring av struktur. KREM har til nå vært rimelig alene om å arbeide på flere nivåer samtidig og med vektleggingen av brobygging som metode for å oppnå sosial innovasjon. Dette er omtalt i rapporten: Sosialt entreprenørskap som ledd i innsatsen mot fattigdom:

https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=5&r_ID=2114

KREM arbeider på flere nivåer parallelt, både i felt, med dokumentering og kunnskapsutvikling. Organisasjonen har hele landet som nedslagsfelt, men mange av aktivitetene og samarbeidspartnere befinner seg på Østlandet. Utviklingsarbeidet er blant annet dokumentert i: <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/filer/2177.pdf>

KREM har også medvirket i den nordiske kartleggingen knyttet til tilrettelegging for SE og SI i Norden, og er omtalt i Rapporten: *Kartlegging av innsatser for sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon i Norden*, ble publisert februar 2015:

<http://www.norden.org/no/tema/haallbar-nordisk-vaelfaerd/utdanning-og-arbeid-for-velferd/sosialt-entreprenoerskap>

KREM blir kontaktet av nye entreprenører og har gjennom årenes løp bistått som fødselshjelper og mentor for flere sosiale entreprenører. Organisasjonen har også hatt en sentral rolle i arbeidet med å utvikle et forslag til handlingsplan for sosialt entreprenørskap og innovasjon i Norge. Arbeidet er gjort sammen med over 100 personer fra feltet: *Forslag til handlingsplan - Stemmer fra Grasrota*:

http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/1303545712

Organisasjonen har tatt initiativ, vært en pådriver og har i dag en sentral rolle i utviklingen og oppbyggingen av Senter for Sosialt Entreprenørskap og innovasjon:

<http://www.sosialinnovasjon.com/>. Senteret ble etablert i august 2012 og er en formalisering av arbeidet i Nettverk for sosialt entreprenørskap, som har pågått siden 2008. Nettverket har i dag 2360 medlemmer, og har daglig henvendelser. Senteret består nå av 15 frittstående sosiale entreprenører, med stort mangfold og har økende pågang. Senter for Sosialt Entreprenørskap og Innovasjon har samarbeidspartnere i inn- og utland, og var også en av arrangørene til den internasjonale konferansen på Kolbotn 19.mars i år:

<http://www.grameencreativelab.com/esbf2015>

KREM er også opptatt av kunnskapsutvikling og har utviklet *Brobyggerstudiet* sammen med sentrale aktører på Diakonhjemmets Høyskole. En studie for å øke samhandling på tvers av tradisjonelle inndelinger mellom det offentlige, det private og det sivile samfunn, med en hovedhensikt å bringe erfaringskompetanse inn i utviklingsarbeid:

<http://www.diakonhjemmet.no/%20DHS/Studiehaandbok/Studiehaandboeker/2012-2013/Studium/Studier-fra-FS/Sosialt-arbeid-og-familierapi/Brobyggerstudiet>

Referanse: Elisabeth Brodtkorb og Elsa Døhlie DIASOS

Høyskole klinikken en bro mellom teori og praksis- Sosialt arbeid I NAV:

http://www.abstrakt.no/component/virtuemart/?view=productdetails&virtuemart_product_id=310&virtuemart_category_id=32

Referanse: Kirsten Rytter, leder av Utviklingscenteret på NAV Sagene

Organisasjonen har utviklet *Tenk om seminar og konferanser* og rettet fokus på å synliggjøre muligheter i feltet fra 2008. I tillegg har KREM samarbeidet på tvers gjennom flere år og har samskapt både metoder og modeller i flere kommuner og bydeler. Vi har arbeidet med nasjonale prosjekter som; tilbakeføringsgarantien fra fengsel, i samarbeid med NAV Horten og Bastøy fengsel og HUSK; og mer lokale versjoner av boligsosialt arbeid i samarbeid med Husbanken Region Sør og Øst, frivillig sektor og kommuner; Med samarbeid på tvers i Vestnes og fattigdomsarbeid i flere kommuner; eks Notodden, Gjerdrum, Drammen. Utvalgte relevante referanser med særlig interesse i denne sammenheng er et samarbeid med Grünerløkka som er omtalt i rapporten:

http://www.krem-norge.no/wp-content/uploads/2010/09/1111_rapport_samarb_på_tvers.pdf

Referanse: Hanne Aspelien, leder av NAV Sosial på Grünerløkka

Hortensia- I partnerskap for fattigdomsbekjempelse:

https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=5&r_ID=2128

Referanse: Tor Henning Sundeng, tidligere NAV leder i Horten

KREM var en sentral aktør i det nasjonale arbeidet kalt HUSK, fag og tjenesteutvikling i partnerskap mellom forskning, fagfelt, studenter og brukere. Organisasjonen var en del av styringsgruppen i Oslo, en viktig aktør i utviklingen og hadde flere egne prosjekter i løpet av de 5 årene satsningen varte. Dette er omtalt i flere rapporter, blant annet: Vike, Halvard og Geir Møller. 2012. *HUSK Osloregionen. Hva er gjort, hva er lært og hva er veien videre?* TF-notat nr. 14. Bø: Telemarksforskning.

http://www.tmforsk.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=5&r_ID=2067

Referanse: Asbjørn Johannessen, prosjektleder i HUSK Oslo

Erfaringer fra felt arbeid:

Vi er opptatt av at effektene av vårt bidrag skal være økt kunnskapen hos våre samarbeidspartnere og inngår derfor som partner i avgrensede og avtalte tidsrom. Vi arbeider med mål om å bli kopiert, fordi vi gjennom kopieringen øke effektene av vårt arbeid og omfanget av innovasjonen. Samtidig tar vi oss betalt for kompetansen vår både i utviklingen og gjennomføringen av utviklingsarbeid.

KREM har siden starten i 2005 arbeidet aktivt for å være en sentral aktør i utviklingsarbeid både i bydeler og på nasjonalt nivå eks. vis i HUSK – gjennom vår innsats med å legge til rette for systematisk erfaringsinnhenting både fra brukere, næringsliv og egne ansatte, og å omsette denne praksiskunnskapen til tjenesteutvikling i det offentlige – fordi vi har erfart at løsningene befinner seg i «mellomrommet» mellom forskning, politikk, brukere og praksis. Vi har gjennom flere år både utviklet og samhandlet med bydeler og kommuner. Et feltarbeid som både har handlet om fagutvikling, økt medvirkning og økt samhandling. Temaer har vært eks: Barnefattigdom, ledighet blant unge, boligsosialt arbeid, nærmiljøarbeid, overgang fra fengsel til arbeid, innovasjon i offentlig sektor, for å nevne noen. En innsats som har gitt oss verdifulle erfaringer både om muligheter og begrensninger for fremvekst for sosial innovasjon.

I dette arbeidet er det viktig å ta med seg at de sosiale entreprenørene ofte er små og hybride organisasjoner, mange med få ansatte og knappe økonomiske ressurser. Det gjør arbeidet med å levere tilbud etter nåværende rammer krevende for mange. Vi ser imidlertid at dialog med entreprenørene underveis og inngåelse av samarbeidsavtaler på tvers for samsøking av utviklingsmidler, kan være en god måte. Dette vil også kunne bety at intraprenører og eksterne sosiale entreprenører kan samskape og samvirke. På denne måten kan

utviklingsprosessene bli en mer naturlig del av fagutviklingsarbeidet fortløpende, være seg om det er i det offentlige, frivillig eller privat sektor.

Flere av de sosiale entreprenørene er egenorganiserte og består av mennesker som selv har erfart mangler i de offentlige systemene. Mennesker med erfaringsbasert kunnskap, som kan brukes i arbeidet med å utvikle nye og bedre løsninger. En sosial entreprenør er opptatt av å ha fokus rettet mot å lede prosesser som bidrar til positiv endring for flere personer enn seg selv. De leder ofte nedenfra med engasjement, utholdenhet og pågangsmot, og kan være et bindeledd mellom offentlig sektor og målgruppen, men også mellom næringslivsaktører og forbrukere/kunder eller ansatte.

For KREM innebærer sosialt entreprenørskap å identifisere samfunnsutfordringer og deretter arbeide for å løse eller forbedre disse på nye, innovative måter i samarbeid med det offentlige. Det handler om å gjøre flere ting samtidig – skape nye og bedre løsninger på samfunnsutfordringene, skape arbeidsplasser og samtidig komplettere de offentlige tjenestene med tilpassede løsninger. Innovasjon er, som kjent, ofte resultatet av at mennesker som normalt ikke samhandler treffes «på tvers» – møtes, slik at nye synteser oppstår. På samme måte er også ideen bak brukerinvolvering, både innen forskning og utvikling, at flere stemmer må slippe til, og at det må finnes en vilje til å eksperimentere, feile, lære av erfaringene og anerkjenne ulike typer kompetanse og kunnskap. Det er særlig bidraget fra brukerne/kunder mennesker som selv har vært i en vanskelig situasjon og kjent på konsekvensene av motgang, nederlag og behov, og besitter erfaringskunnskap, som kan brukes for å oppnå samfunnsinnovasjon. For oss kan også sosialt entreprenørskap innebære myndiggjørende prosesser – empowerment – og det kan fasilitere for en syntese mellom fag, politikk og erfaring.

Med dette som utgangspunkt har KREM gjort seg en rekke erfaringer med det å samarbeide med ulike aktører i det private og det offentlige – både som deltakere i forskningsprosjekter, basert på likeverdig samarbeid mellom forskning, utdanning, praksisfelt og brukere, og som tilretteleggere, prosjektledere, inspiratorer og samskapere i større utviklingsprosesser. Organisasjonen har vært en aktør i metode- og modellutvikling i både forsknings-, fattigdoms- og innovasjonsprosjekter. Som sosiale entreprenører erfarer KREM imidlertid rollen som ekstern aktør utfordrende av flere grunner; praktiske forhold, som økonomi og språk, men også makt og posisjoner – faktorer som har betydning for resultatene og effektene av samarbeidet.

Det er av vesentlig betydning for resultatet at det finnes en felles forventning og ønske om forbedringer, inkludert hvorfor og hvordan endringene bør skje, at de ansatte også må oppleve at prosjektet gir effekter i en hektisk hverdag, samt at arbeidet inngår som del av daglig praksis, ikke bare noe som skal gjøres «i tillegg til».

Disse erfaringene er ikke ukjente. Forskning om brukermedvirkning og brukerinvolvering på ulike nivå, også innen forskning, understøtter dette. Det som er lett å enes om på et ideelt plan, kan være vanskeligere å gjennomføre i praksis. Samarbeid i likeverdige former innebærer at roller og posisjoner må forskyves hvis alle aktører skal få sin stemme hørt. Man må være villig til å anerkjenne andres kunnskap og kompetanse. Hvordan samarbeidsprosjekter fungerer både med tanke på roller, relasjoner, økonomiske ressurser og ledelse, er viktige momenter for å lykkes i å nå de konkrete mål. Når nå regjeringen og arbeidsministeren uttrykker ønsker om å slippe til sosiale entreprenører og innovatører for å utvikle og forbedre det offentlige tjenestetilbudet, er dette aspekter ved samarbeidet som krever grundig forberedelse i fellesskap om man skal lykkes. Det samme gjelder også samarbeidspartnere er entreprenører, privat næringsliv og kunde/ansatte grupper.

Vi er opptatt av at KREM skal være en ledende sosial entreprenør som kombinerer forretningsmessige prinsipper og et aktivt samfunnsansvar. Vi tar mål av oss å være en tydelig veiviser til samfunnsinnovasjon gjennom å utvikle nye koblinger på tvers av offentlig, privat og frivillig sektor, og har tidligere ofte hatt en pådriverrolle i ulike former for utviklingsarbeid, men også gjennom å skape lønnet arbeid for mennesker som befinner seg utenfor det tradisjonelle utdanningsystemet og/eller arbeidslivet. De siste årene har vi i stadig større grad søkt å dele vår kunnskap om ulike former for utviklingsarbeid gjennom roller og funksjoner som medutvikler, partner, mentor og fasilitator i innsatser som vokser fram i dette feltet, som et resultat av behov i de ulike målgruppene. Interessen for sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon øker, og vårt samarbeid strekker seg stadig utover, etter hvert også utover landegrensene.

Innspill til rolle og tiltak

Som utøver i feltet, hvor vi opererer på flere nivåer, er våre forslag til innspill følgende

En overordnet strategi for feltet: En slik strategi vil kunne fremme framvekst av sosialt entreprenørskap, slik vi ser det. I denne sammenheng er det viktig at strategien har et mer overordnet blikk og fokuserer på sosial innovasjon, hvor sosialt entreprenørskap er et av flere verktøy. Det er også viktig å ha fokus på at mange av de sosiale entreprenørene opplever det utfordrende å være en liten aktør som konkurrerer på kvalitet, når konkurransen i stor grad er prisfokusert. For eksempel i anbudsrunder er det gjerne sterkt fokus på prisen, og aktivitetene som skal gjøres på kort sikt. Deres fremste konkurransefortrinn er kvalitet, noe som kan gjøre dem dyrere enn andre aktører, da i et kortsiktig perspektiv. Et mer langsiktig og mangfoldig perspektiv er derfor viktig. Videre oppleves anbudsprosessene av mange generelt utfordrende. Kravene til tilbudene er vanskelig å imøtekomme eks en nasjonal aktør. Virksomhetene er ofte små og kapasitet, resurser og kompetanse til å være en aktør i anbudsprosesser virker også lite sannsynlig. Vi ser det som en mulighet å ta i bruk funksjonelle tilbud, hvor det er mer fokus på resultater og bestillerens behov, fremfor aktiviteter og prosesskrav. Dette gir leverandørene større frihet til å utvikle løsninger, men kan også legge til rette for at tiltakene utvikles i fellesskap med det offentlige. En annen mulighet, kan være resultathonoring med betaling i oppstart, midtveis og avslutningsvis.

Etableringstipend og lån: Et tiltak er likestilling av entreprenører og sosiale entreprenører ved søknad om etableringstipend og lån fra Innovasjon Norge. NAV-dir har gjennom posten til Sosialt entreprenørskap fra og med 2014 også fått en egen etablerer- eller oppstarts-versjon, som resultatet av innspill fra felt. Å starte opp som sosial entreprenør er som annet entreprenørskap krevende og etablererstipend er svært viktig i første fase. Innspillet vårt i denne sammenheng er å se nærmere på kriteriene for tildeling av slikt stipend i Innovasjon Norge. Kanskje er det mulig å målrette dette stipendet ytterligere. Forslaget er rett og slett at Nav-dir og et utvalg av sosiale entreprenører kan involveres i dialogen.

Utviklingsmidler: Sosialt entreprenørskaps natur er sektorovergripende og åpen. Vi foreslår derfor at Innovasjon Norge også setter av egne utviklingsmidler. Det bør her stilles krav om inngått samarbeid mellom aktører på tvers av det offentlig og private. Vår ambisjon er at det utvikles en felles handlingsplattform, basert på likeverd mellom aktørene fra de ulike sektorene i velferdssamfunnet. Et viktig poeng sett fra vår side er at de sosiale entreprenørene opptrer som bindeledd i partnerskapsinngåelsen og hele tiden påser at sluttbruker og den som skal dra nytte av innsatsen, deltar i utviklingsprosessen. Sosialt entreprenørskapsom verktøy forutsetter imidlertid at det er de sosiale entreprenørene som styrkes av både forskning, finanser og andre, og ikke allerede etablerte aktører som omdøper sin aktivitet til sosiale

entreprenørskap fordi det nå er ”in”. Vi oppfordrer til at det etableres en samarbeidsstruktur, **et forum**, mellom de ulike aktørene i feltet. Når det gjelder organiseringen av forumet bør kjerneaktørene være representert (forskning, academia, sosiale entreprenører, det offentlige og næringsliv). Det er pr i dag etablert en faggruppe for sosialt entreprenørskap i Innovation Forum Norway som administreres av Senter for Sosialt Entreprenørskap og Innovasjon. Denne kan eventuelt utvides og utvikles til å bli et slikt forum det her tas til ordet for.

Innovasjon Norges modell for nettverkskreditt kan med fordel utvides/fornyas og tilpasses til sosiale entreprenører med fokus på behovet for nettverk, tilgang til kompetanse og tilgang til kapital. Senter for Sosialt Entreprenørskap kan gjerne ta en rolle i et slikt arbeid.

Vi takker igjen for muligheten og understreker at vi er særs opptatt av utviklingen av dette feltet. Vi bistår derfor gjerne med kompetanse og nettverk, dersom det skulle være ønskelig i det videre arbeidet med utviklingen av dette feltet.

Med vennlig hilsen

KREM

Hilde Dalen